

## Täysistunto

**Torstai 13.10.2016 klo 15.59—18.24**

### 11. Lakialoite laiksi ryhmäkannelain muuttamisesta

Lakialoite LA 61/2016 vp Annika Lapintie vas ym.

#### *Lähetekeskustelu*

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

#### *Keskustelu*

18.17 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät läsnä olevat edustajatoverit! Tämän lakialoitteen tarkoituksena on ryhmäkannеоikeutta laajentamalla parantaa heikomman suojaa työelämää, tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ympäristöä koskeissa asioissa. Tavalliselle ihmiselle oikeudenkäynti on vaikea ja usein myös kallis prosessi. Tällä hetkellä ryhmäkanteen on mahdollinen vain kuluttaja-asioissa. Tässä aloitteessa esitetään, että ryhmäkanteen voisi panna vireille myös tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on työntekijöiden edunvalvonta tai vastaavasti ympäristöasioihin tai ihmisoikeuskysymyksiin vaikuttaminen.

Työelämän kansainvälistyessä sekä pätkä- ja silpputöiden yleistyessä työsuojelu- ja muiden viranomaisten valvontamahdollisuudet ovat heikentyneet. Yksittäiselle työntekijälle kynnys nostaa kanteen työnantajaa vastaan on iso. Hankalan, hitaan, epävarman ja kalliin prosessin päälle pelkona on silmätikuksi joutuminen ja työpaikan menettäminen. Ammattiliittojen itsenäinen kanteen oikeus olisi merkittävä apu työntekijöiden oikeuksien puolustamisessa.

Millaisista tapauksista sitten voisi olla kyse? Annan esimerkin: Työpaikan kaikki osastosihteerit ovat naisia, ja heistä suurin osa tekee töitä määräaikaissessa työsuhteessa mielestään ilman perustetta. Osastosihteerit ovat tyytymättömiä tilanteeseen, mutta kukaan ei halua riitauttaa asiaa, koska pelkää menettävänsä työnsä. Tällaisessa tapauksessa ammattiliitto tai jokin tasa-arvojärjestö voi nostaa kanteen työntekijöiden puolesta.

Toinen esimerkki: Joukko ulkomaalaisia työntekijöitä saapuu Suomeen siivoojiksi. He ovat joutuneet maksamaan välittäjälle suuren summan rahaa päästäkseen Suomeen eivätkä ole kuulleet suomalaisista työehdoista. Käy ilmi, että palkka on vain muutama satanen kuussa eikä sillä pysty elämään. He pelkäävät kotimaahansa jääneiden sukulaistensa puolesta ja sitä, ettei heidän työlupiaan uusita. Tällaisessa tapauksessa ammattiliitto voi riitauttaa alipalkkauksen ja laittomat välitysmaksut siivoojien puolesta.

Myös ihmisoikeusjärjestöt saisivat tämän lakialoitteen myötä itsenäisen kanteen oikeuden. Näin esimerkiksi vanhusjärjestö voisi nostaa kanteen, jos kunnalliset vanhuspalvelut

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 100/2016 vp

eivät ole riittävät. Tai vammaisjärjestö voisi nostaa kanteen, jos lain takaamia avustajia tai muita tukipalveluja ei myönnetä kuten pitäisi.

Ympäristöjärjestöjen itsenäinen kanneoikeus mahdollistaisi kanteen nostamisen esimerkiksi kaivoksen toiminnasta aiheutuvien haittojen korvaamiseksi ja ennen muuta ennaltaehkäisemiseksi.

Järjestöjen kanneoikeus täydentäisi viranomaisvalvontaa, mutta myös tukisi riitojen ennaltaehkäisyä. Rehellisiä yrittäjiä kuormittavan valvonnan ja paperisodan sijaan väärinkäytökset vähenisivät, kun keplottelijoilla olisi nykyistä suurempi riski joutua oikeuteen. Laajempi kanneoikeus ehkäisisi epätervettä kilpailua ja olisi siten myös elinkeinoelämän etu.

Kansainvälisesti katsottuna Suomi on pahasti jälkijunassa ryhmäkanteiden käytössä. Esimerkiksi Ruotsissa ryhmäkanteen käyttöala on rajoittamaton kuten Yhdysvalloissakin. Norjassa kaikki järjestöt, joiden tarkoituksena on jonkin asian suojeleminen tai edistäminen, voivat nostaa ryhmäkanteen. Myös Tanskassa lainsäädäntö on vastaava, ja Islannissa-kin ryhmäkanteet ovat sallittuja. Muissa Pohjoismaissa, monessa EU-maassa ja Yhdysvalloissa on aivan oleellisesti laajempi ryhmäkannеоikeus kuin meillä Suomessa.

Kollektiivinen kanneoikeus ei kuitenkaan ole vieras Suomenkaan lainsäädännössä. Meillä on ryhmäkannemahdollisuus kuluttaja-asioissa, työtuomioistuinmenettely ja yrittäjäjärjestöillä on itsenäinen mahdollisuus riitauttaa kohtuuton sopimusehto.

Tässä lakialoitteessa esitetty järjestöjen itsenäinen kanneoikeus tarkoittaisi sitä, että yhdistys voisi nostaa kanteen myös asianosaisen tahdosta riippumatta. Tämä on perusteltua, sillä esimerkiksi täällä tilapäisesti töissä oleva saattaa olla velkaa työnvälittäjälle eikä tämän vuoksi uskalla puolustaa oikeuksiaan. Kanteen ajaminen suostumuksesta ei sekään ole vieras asia oikeusjärjestelmässämme.

Kanneoikeuden soveltamisalan laajentamista vastustavat tahot ovat väittäneet, että kanteita nostettaisiin kiusaamistarkoituksessa, mikä lisäisi elinkeinoelämän kustannuksia. Muiden Pohjoismaiden kokemusten pohjalta ei kuitenkaan löydy näyttöä tällaisesta. Ryhmäkannelain valmistelun yhteydessä peloteltiin turhaan myös ulkomaisten sijoitusten vähentymisellä.

Uhkien sijaan ryhmäkannеоikeuden laajentamisella olisi huomattavia myönteisiä vaikutuksia. Heikomman suoja ja tavallisten ihmisten oikeusturva parantuisi niin työelämä- kuin tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja ympäristöasioissakin. Elinkeinoelämä hyötyisi, kun epäterve kilpailu vähenisi. Kaiken lisäksi säästettäisiin kaikkien osapuolten resursseja käsittelemällä yhtä kannetta useiden yksittäisten kanteiden sijaan.

Toivon, että lakivaliokunta ottaisi tämän asian käsiteltäväkseen ja pyytäisi oikeusministeriöltä tästä vastinetta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.